॥११॥ प्रकृतेर्विक्रियादातुःकार्पण्यंकृपणस्यदातृत्वमित्यादिः ॥१२॥ कृष्णस्यश्यावच्छविर्धूसरतातच्छायापत्तिर्मरणचिन्हं छिद्रंछिद्रवंतं ॥१३॥ शवगंधमिति सुरभिद्रव्येशवगंधग्रहइत्यर्थः ॥१४॥१५॥ ॥ १६ ॥ अरिष्टज्ञानफलमाह एतावंतीति ॥ १७ ॥ योगिनोमरणादन्यत्कर्त्तव्यंनास्तीत्याह प्रतीक्षमाणइति ॥ १८ ॥ मृत्युमपिनेच्छेच्चेदिमांवक्ष्यमाणांक्रियांस्थातुंकर्त्तुमिच्छेदित्याहाथेति पूर्वोक्तरीत्या पृथिव्यादिजयाद्गंधादिजयोभवतीतिपंचभूतजयान्मृत्युंजयतीत्यर्थः तथाचश्रुतिः पृथ्व्याप्यतेजोनिलखेसमुत्थितेपंचात्मकेयोगगुणेप्रवृत्ते नतस्यरोगोनजरानमृत्युःप्राप्तस्ययोगाग्निमयंशरीरमिति ॥ १९ ॥ सांख्ययोगयोर्मुख्यंफलमाह ससांख्येति सांख्यंचधारणेतियोगउच्यते ताभ्यांसमुच्चिताभ्यांसहितंयथास्यात्तथाविदितात्मा मृत्युंसंसारं ॥ २० ॥ गच्छेदिति अक्षयंअविनाशि अव्ययंअपचयशून्यं अच

आत्मच्छायाकृतीभूतंतेपिसंवत्सरायुषः॥ अतिद्युतिरतिप्रज्ञाअप्रज्ञाचाद्युतिस्तथा॥ ११ ॥ प्रकृतेर्विक्रियापत्तिःषण्मासान्मृत्युलक्षणं॥ दैवतान्यवजानाति ब्राह्मणैश्चविरुद्ध्यते॥ १२॥कृष्णश्यावच्छविच्छायःषण्मासान्मृत्युलक्षणं॥ऊर्णनाभेर्यथाचक्रंछिद्रंसोमंप्रपश्यति॥ १३॥तथैवचसहस्रांशुंसप्तरात्रेणमृत्युभाक्॥ शवगंधमुपाघ्रातिसुरभिंप्राप्ययोनरः॥ १४॥देवतायतनस्थस्तुसप्तरात्रेणमृत्युभाक्॥ कर्णनासावनमनंदंतदृष्टिविरागिता॥ १५॥ संज्ञालोपोनिरूष्मत्वंसद्योमृत्युनिदर्शनं॥ अकस्माच्चस्रवेद्यस्यवाममक्षिनराधिप॥ १६॥ मूर्धतश्चोत्पतेद्धूमःसद्योमृत्युनिदर्शनं ॥ एतावंतित्वरिष्टानिविदित्वामानवोत्मवान् ॥१७॥निशिचाहनिचात्मानंयोजयेत्परमात्मनि॥ प्रतीक्षमाणस्तत्कालंयत्कालंप्रेतताभवेत्॥१८॥ अथास्यनेष्टंमरणंस्थातुमिच्छेदिमांक्रियां॥ सर्वगंधान् रसांश्चैवधारयीतनराधिप॥१९॥ससांख्यधारणंचैवविदितात्मानरर्षभ॥ जयेच्चमृत्युंयोगेनतत्परेणांतरात्मना॥२०॥गच्छेत्प्राप्याक्षयंकृत्स्नमजन्मशिवमव्ययं॥शाश्वतंस्थानमचलंदुष्प्रापमकृतात्मभिः॥ २१॥ इति०भा०शांति०मोक्ष०प०याज्ञवल्क्यजनकसंवादेसप्तदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः॥३१७॥

याज्ञवल्क्यउवाच अव्यक्तस्थंपरंयत्तत्पृष्टस्तेहंनराधिप॥ परंगुह्यमिमंप्रश्नंशृणुष्वावहितोनृप ॥ १ ॥ यथार्षेणेहविधिनाचरताऽवनतेनह॥ मयादित्यादवाप्तानियजूंषिमिथिलाधिप॥ २॥ महतातपसादेवस्तपिष्णुःसेवितोमया॥ प्रीतेनचाहंविभुनासूर्येणोक्तस्तदानघ॥३॥ वरंवृणीष्वविप्रर्षेयदिष्टंतेसुदुर्लभं॥ तत्तेदास्यामिप्रीतात्मामत्प्रसादोहिदुर्लभः॥ ४॥ ततःप्रणम्यशिरसामयोक्तस्तपतांवरः॥ यजूंषिनोपयुक्तानिक्षिप्रमिच्छामिवेदितुं ॥५॥

लंअपरिणामि प्रकृतेरन्यदित्यर्थः ॥ २१ ॥ इतिशांति०मोक्ष०नै०भा०सप्तदशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१७ ॥ ॥७॥ अचलत्वेनप्रकृतेरन्यत्वंब्रह्मणःप्रतिपादयितुमारभते अव्यक्तस्थमिति अत्रअव्यक्तमव्याकृतंमायाशबलंहार्दाकाशइतिपर्यायास्त्रिगुणात्मकस्यकारणस्यब्रह्मणोवाचकाः चक्रेनाभिरिवश्रितेतिप्रयोगदर्शनात्तत्रविशिष्टेनिष्कृष्टंचक्रनाभिन्यायेनश्रितंवस्तुअव्यक्तस्थं किमव्यक्तंपरंब्रह्मतस्माच्चपरतस्तुकिमितिपृष्टस्तेत्वयाहं ॥ १ ॥ निष्कलब्रह्मविद्यायादौर्लभ्यंगोप्यत्वंदेवताप्रसादप्राप्यत्वंचदर्शयितुमाख्यायिकामाह यथार्षेणेत्यादिना आदित्यानीमानिशुक्लानियजूंषिवाजसनेयेनयाज्ञवल्क्येनाख्यायंतइतिश्रुतेरादित्यप्रसादात्पंचदशशाखाद्रष्टुर्ममवचनमत्यंतंपथ्यंममापिगहनंचनिष्कलब्रह्मकथनमभूदित्याख्यायिकातात्पर्यं ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥

Digitized by Google